

Transkompetente allmennleger

Forord

“Transkompetente allmennleger” har vært et ettårig prosjekt med en fagkonferanse for allmennleger som resultat. Prosjektleder har vært Lin Katrine Hauglund sammen med Transpolitisk utvalg, ansatte i FRI og Legeforeningens LHBT-nettverk. Lege og sentralstyremedlem i FRI Esben Esther Pirelli Benestad har vært faglig ansvarlig for kurset og hen har gjort en formidabel innsats med dette prosjektet. Vi ønsker å takke Extrastiftelsen for at dette prosjektet ble gjort mulig. Det er av stor betydning for transpersoner og andre som bryter med kjønnsnormer i møte med allmennleger og helsevesenet generelt.

Sammendrag

FRI arrangerte i 2016 en todagers kurs for fastleger med mål om å heve kompetansen på transpersoner og kjønnsbekreftende behandling. Kurset ble godkjent av Legeforeningen og ga dermed 16 poeng i videre og etterutdanning i emnet kjønnskompetanse for leger. Det deltok 13 leger og en del annet helsepersonell. Jevnt over var deltagerne meget godt fornøyd med det faglige innholdet. FRI har nå et bredere nettverk av helsepersonell som vi kan bruke i den faglige forankringen av vårt arbeid. Vi har også fått helsepersonell med kompetansen på dette feltet som vi kan henvise personer som kontakter oss med spørsmål om kjønnsidentitet og kjønnstrykk til. De erfaringene vi har gjort oss vil vi dra vekslers på i arbeid med lignende arrangementer i fremtiden.

Målsetning, målgruppe og bakgrunn for prosjektet

Målsetningen med dette prosjektet var å øke fastlegers kompetanse på kjønns mangfold med et spesielt fokus på transpersoner og kjønnsbekreftende behandling. En slik kompetanseheving vil kunne bidra til å bedre transpersoners helse og gjøre det lettere for leger å tilby den hjelpen pasientene har krav på.

FRI er kjent med at helsepersonell ofte føler seg maktesløs i møte med mennesker med behov for kjønnsbekreftende behandling. De har for lite kunnskap om både kjønnsidentitet og kjønnsbekreftende behandling. I tillegg er det mange som opplever det norske systemet som uoversiktlig og flere sliter med å finne andre fagpersoner med kompetanse på feltet.

Dette ønsket vi å gjøre noe med gjennom å arrangere en konferanse for almenpraktiserende leger. På konferansen var målet både kompetanseheving hos den enkelte lege, nettverksbygging mellom leger og innhenting av erfaringer helsepersonell har gjort seg i møte med transpersoner og det systemet som finnes for å ivareta disse.

Målgruppen for prosjektet var primært allmennpraktiserende leger, men også annet helsepersonell og offentlige tjenesteytere.

Bakgrunnen for å gjennomføre dette prosjektet er at FRI i mange år har jobbet målrettet for å bedre levekårene til transpersoner i Norge. Vanskelige møter med helsevesenet og dårlig tilgang til kjønnsbekreftende behandling er et gjennomgående problem for norske

transpersoner. Dette har vi erfart gjennom vårt arbeid med gruppen, men også funn fra levekårsundersøkelsen "Alskens folk" fra 2013 og situasjonsbeskrivelsen i rapporten "rett til rettkjønn – helse til alle kjønn" fra 2015 understøtter dette.

I rapporten "rett til rett kjønn – helse til alle kjønn" anbefales det at kjønnsbekreftende behandling i stor grad skal organiseres som helsetjenestene generelt og etter LEON-prinsippet. Dette legger en større del av ansvaret for kjønnsbekreftende behandling og oppfølging av transpersoner på fastleger. Dette prosjektet er en noe av det som på sikt vil løfte helsetilbudet for denne gruppen.

Gjennomføring og metode

FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (tidligere LLH) fikk 24. November 2015 tildelt 297.000 kr av Extrastiftelsen til gjennomføring av prosjektet "transkompetente allmennleger".

Som beskrevet i søknaden ble det nedsatt en prosjektgruppe som skulle arbeide med konferansen. Gruppen samarbeidet med Legeforeningens LHBT-nettverk for å skrive en søknad om å få kurset godkjent som et av legeforeningens kurs. Søknaden ble behandlet og godkjent Av Spesialistkomiteen i Allmenntidning. Kurset ga dermed 16 timer/poeng i Videreutdanning, emneområdet kjønnskompetanse, eller 16 timer/poeng i etterutdanning, emneområde kjønnskompetanse. Kurset ble publisert i kurskatalogen til Legeforeningen, i tillegg ble det reklamert på FRI sine nettsider, Facebook og via våre nettverk som blant annet inkluderer helsepersonell som jobber på feltet og transpersoner som er i kontakt med helsevesenet.

Til programmet fikk vi både sentrale fagpersoner på feltet og brukerorganisasjoner til å holde foredrag og presentasjoner. Vi hadde Stefan Arver som er endokrinolog og overlege ved Karolinska Instituttet i Sverige, Vikram Kolmannskog gestaltterapeut som har jobbet mye med transpersoner, Elsa Almås som er psykolog og professor i sexologi, Esben Esther Pirelli Benestad som er lege og professor i sexologi, Thomas Tønset som er fastlege og jobber mye med transkjønna pasienter, Silje-Håvard Bolstad som er psykolog, Ingunn Wik som er helsesøster og sexologisk rådgiver ved helsestasjonen for lhbt-ungdom i Oslo og stiftelsen Sex og samfunn.

Blant temaene som ble tatt opp var hormonbehandling, pubertetsutsettende behandling, kirurgisk behandling, samtalegrupper, psykologisk støtte til transpersoner, seksualitet, internasjonale standarder og retningslinjer, diagnosesystemet og kjønnsbekreftende behandling til ikke-binære (mennesker som ikke føler seg som enten kvinne eller mann).

I tillegg til disse fagpersonene var det flere organisasjoner innom som snakket om sitt arbeid med politisk påvirkning, rettigheter, helsetilbud, samtalegrupper og andre lavterskeltilbud i regi av organisasjoner. FRI, Stensveen Ressurssenter, Harry Benjamin Ressurssenter (HBRS) og Skeiv Verden var organisasjonene som deltok.

Det var totalt 13 leger som deltok på kurset. Det deltok også psykologer, sykepleier og familieterapeuter. I tillegg var det 17 innledere og arrangører, der noen var leger og mange møter transpersoner i jobben sin.

Beskrivelse av i hvilken grad oppsatte resultat- og effektmål ble nådd

Kurset ble gjennomført som planlagt 17. og 18. November 2016. Alle deltagerne som var leger fikk utlevert et evalueringsskjema. Det var 10 stykker som besvarte dette. 7 synes kurset var svært relevant for deres yrkesutøvelse, 2 synes det var relevant og 1 synes det var mindre relevant. 9 av 10 sa de ville anbefalt kurset til andre. Jevnt over var deltagerne godt fornøyd med kurset, men noen etterspurte enda mer om hormonbehandling.

Mange av deltagerne på kurset synes det var positivt at de kunne diskutere faglige spørsmål i et for med høy kompetanse på transrelatert helse. Flere av legene arbeider sammen når de utreder og gir kjønnsbekreftende behandling. Det skaper trygghet både for helsepersonell og pasienter at det nå finnes et nettverk der helsepersonell kan få utbytte av hverandres erfaringer og kompetanse.

Kontakt mellom brukerorganisasjoner og helsepersonell på feltet er meget viktig både for å skape kontakt mellom brukergruppa og de tilbudene som finnes, men også for å sikre god faglig kommunikasjon og utvikling mellom forskjellige aktører på dette feltet. FRI med flere mottar ofte henvendelser fra mennesker som ønsker kontakt med kompetent helsepersonell eller andre i lignende situasjon som dem selv. Dette blir letter å få til når sentrale aktører på feltet kjenner til hverandre. Vi kan nå sende folk som henvender seg til oss videre og være trygge på at de blir møtt på en god måte. Det er dessverre alt for mange transpersoner som opplyser om at de har blitt møtt dårlig av helsevesenet.

Prosjektgruppa fungerte godt og arbeidet ble kontinuerlig evaluert. Det var noen utskiftninger i gruppen, men det ble skapt god kontinuitet i arbeidet ved at ansatte hele tinde var inne i arbeidet.

Det ble dessverre færre deltagere på kurset enn planlagt og ønsket. Dette skyldes nok at legeforeningen tilbyr mange kurs og at presset på fastleger for å faglig oppdatere seg er stort. Transpersoner er en liten pasientgruppe og mange prioriterer nok å oppdatere seg på andre felt. Vi kunne nok også gjort en bedre jobb for å nå ut bredt med informasjon om konferansen.

Oppsummering med konklusjon og videre planer

Selv om vi ikke fikk like mange deltagere som planlagt var kurset en suksess. Deltagerne var godt fornøyd med både faglig og sosialt innhold. Mange fikk en god kompetanseheving samtidig som det ble utvekslet erfaringer og knyttet nettverk.

Basert på tilbakemeldinger fra deltagerne tror vi det ville være en god ide å arrangere et lignende kurs i fremtiden. Vi ser også på muligheten for å arrangere noe tilsvarende som retter seg mot andre yrkesgrupper. Nå som vi har nådd ut til en del helsearbeidere og dermed har et bredere nettverk vil vi i fremtiden kunne nå bredere ut med informasjon om fremtidige kurs.

I etterkant av konferansen har vi evaluert arbeidet. Vi har gjort oss noen erfaringer. Vi hadde tilstrekkelig med tilgjengelige fagressurser og vi fikk satt sammen et faglig sterkt program. Dette gjorde at vi fikk kurset godkjent av Legeforeningen. På tross av faglig godt program og godkjenningen av kurset var det vanskelig å nå målene for antall påmeldinger. FRI har gjennom mange år erfart at fastleger er en vanskelig gruppe å nå ut til med kompetanseheving på lhbt-spørsmål. Siden fastlegene spiller en viktig rolle i mange enkeltmennesker liv og deres helsestatus vil vi i fremtiden jobbe enda hardere for å nå ut til denne gruppe. For mange er fastlegen den første man henvender seg til når det gjelder spørsmål om kjønnsidentitet, kjønnsstykke og seksualitet.

De kontaktene vi har knyttet vil vi pleie i fremtiden og benytte oss av når søker faglig forankring for det arbeidet vi gjør. Vi har nå et nettverk av leger vi kan henvise folk som kontakter oss til. I tillegg har vi nå flere å støtte oss på om vi i fremtiden arrangerer lignende kurs.

Deltagerne betalte kursavgift på 2000 i tillegg betalte de for overnatting og middag. Dette i kombinasjon med at det var færre deltagere enn planlagt gjort at konferansen ble billigere enn først budsjettet med. Resten av bevilging fra Extrastiftelsen blir tilbakeført.

Vedlegg – program, evalueringer, kursbevis

Velkommen til kurs om kjønnsinkongruens og kjønnsdysfori

Oslo 17.-18. November 2016

Sted:
Scandic Vulkan hotell Oslo
Maridalsveien 13A
0175 Oslo
Tel 21 05 71 00

Arrangører:

og

Kontaktinformasjon FRI:
Lin Katrine Hauglund
lin@foreningenfri.no
Tel 959 78 497

Program kurs om kjønnsdysfori 17.-18. November 2016

Torsdag 17. november 2016

- * 09:30 – 10:00 Oppmøte, registrering, mingling
- * 10:00 – 10:10 Åpning
- * 10:10 – 11:00 FRI Rosa kompetanse – Snakk trygt om kjønn og identitet v/ Nina H. Sinding-Larsen, prosjektleder Rosa kompetanse helse
- * 11:00 - 11:15 Benstrekk
- * 11:15 - 12:00 Hormonbehandling virkning og bivirkning, stemmetrening, hjelpemidler som vester og proteser, større og mindre kirurgiske inngrep og andre utfordringer med kjønnsinkongruens i allmenpraksis v/ Esben Esther Pirelli Benestad, lege og professor i sexologi
- * 12:00 - 13:00 Lunsj
- * 13:00 - 13:45 Endokrinologens plass i kjønnsbekreftelsesprosessen v/ Stefan Arver, endokrinolog og overlege Karolinska Institutet i Sverige.
- * 13:45 - 14:05 Erfaringer fra samtalegrupper v/ gestaltterapeut Vikram Kolmannskog
- * 14:05 – 14:30 Benstrekk
- * 14:30 – 14:50 Presentasjon av Stensveen ressurscenter
- * 14:50 – 15:10 Presentasjon av Forbundet for transpersoner
- * 15:10 - 16:00 Å arbeide med kjønnsinkongruente i en psykologpraksis v/ Elsa Almås, psykolog og professor i sexologi
- * 16:00 - 16:30 Benstrekk
- * 16:30 – 18:30 Kjønnsbegeistring v/ Elsa Almås, psykolog og professor i sexologi og Esben Esther Pirelli Benestad, lege og professor i sexologi
- * 18:30 – 19:00 Pause
- * 19:00 – Middag

Fredag 18. november 2016

- * 08:30 – 09:15 Erfaringer med behandling av kjønnsinkongruente i allmenpraksis v/ Thomas Tønseth, spesialist i allmenmedisin
- * 09:15 – 10:45 Seksuelle tenningsmønstre: om autogynefil og autoandrofil v/ Esben Esther Pirelli Benestad, lege og professor i sexologi
- * 10:45 – 11:00 Benstrekk
- * 11:00 – 11:30 Internasjonale standarder for behandling av transpersoner og føringene i ekspertrapporten "Rett til rett kjønn, helse til alle kjønn» og om tiltak rettet mot kjønnskreative barn v/ Esben Esther Pirelli Benestad, lege og professor i sexologi
- * 11:30 – 12:15 Erfaringer fra samtalegrupper for transpersoner v/ Sex og Samfunn
- * 12:15 – 12:20 Benstrekk
- * 12:20 – 12:40 Presentasjon av Harry Benjamin ressurscenter
- * 12:40 – 13:40 Lunsj
- * 13:40 – 14:10 Diagnosesystemenes utvikling med henblikk på kjønnsvariasjoner v/ Silje-Håvard Bolstad, psykolog
- * 14:10 – 14:30 Erfaringer fra helsestasjonen for lhbt-ungdom i Oslo v/ Ingun Wik, helsesøster og sexologisk rådgiver
- * 14:30 – 15:00 Om "å passere for godt" og å miste sin historie – prosess ved kjønnsbekreftende behandling.
- * 15:00 – 15:10 Benstrekk
- * 15:10 – 15:30 Presentasjon av Skeiv verden
- * 15:30 – 16:30 Transvård i Sverige. Byter dom inte kön längre? v/ Cecilia Dhejne, psykiater og overlege Karolinska institutet
- * 16:30 - Avslutning, utdeling av kursbevis og manualer

VEDLEGG 2 EVALUERING

	Svært relevant	Relevant	Mindre relevant
Kurset har relevans for min yrkesutøvelse:	7	2	1
Vil anbefale kurset til andre:	Ja 9	Nei 1	
Spesielt gode/relevante foredrag:			
Endokrinologens plass i kjønnsbekreftelsesprosessen:	4		
Erfaringer fra samtalegrupper:	1		
Erfaringer med behandling av kjønnsinkongruente i allmenpraksis:	3		
Behandling og hjelpemidler:	1		
Erfaringer fra helsestasjonen for LHBT ungdom:	2		
Presentasjon av Skeiv Verden og deres arbeid:	1		
Alle, imponert over høy kvalitet på foredragene:	1		
Kunne vært mer av:			
Forskning og fakta	3		
Basic fakta	1		
Endikronologi/Stefan Arver	3		

Det bekreftes med dette at

XX

har deltatt på

16-timers kurs om

KJØNNSKOMPETANSE

17.-18. november 2016

Kursnr.: 31292

Innhold:

- Behandling og hjelpemidler, virkning og bivirkning
- Endokrinologiens plass i kjønnsbekreftelsesprosessen
- Kjønnsbegeistring
- Internasjonale standarder for behandling av transpersoner
- Diagnosesystemenes utvikling
- Tiltak rettet mot kjønnskreative barn
- Seksuelle tenningsmønstre
- Erfaringer med behandling i allmennmedisin
- Erfaringer fra psykologisk behandling og samtalegrupper
- Presentasjon av organisasjoner som jobber med transfeltet

Godkjenning av Legeforeningen i spesialistutdanning i allmennmedisin:
Kurset godkjennes med 16 poeng som emnekurs/klinisk emnekurs i
kjønnskompetanse til videre- og etterutdanningen.

Oslo, 18. november 2016

_____
Esben Esther Pirelli Benestad
Universitetet i Agder

_____
Lin Hauglund
FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold

